

Egyetlen napon meg lehet élni a pokol
rettenetét, az időből báven futja rá.
Ludwig Wittgenstein

A bombázások 32. napja

Lélektani és politikai reflexiók

Hódi Sándor
írása

Bagoly mondja verébnek

A Magyar Szó keretes cikkben közöl egy igen figyelemre méltó nyilatkozatot a Tanjuttól. A Jugoszláv Baloldal egyik kiválósága, a párt igazgatóságának a titkára Milošević családi rezidenciájának lerombolását úgy értékeli,

hogy az a legsúlymentesebb fegyveres támadás a háborúzás történetében. Véleménye szerint a NATO-erők azért löttek az elnökre és családjára, "mert meg akarják semmisíteni azt, aki a szabadságot, a függetlenséget, a szabad és független Jugoszláviát szimbolizálja". Ám az ilyen merénylet, teszi hozzá, eleve sikertelenségre van ítélve.

Ivan Marković a továbbiakban hangsúlyozza: "ha nem tudjuk felfogni, akkor bele kell nyugodnunk abba, hogy Amerika élén egy bolond ember áll, az emberiség minden katasztrófáját a bolondok, a frusztrált és deviáns személyek idézték elő. Céljaik eléréséhez hasonló bolondokat találnak, vagy megvesztegetnek egyes nyomorultakat, de azt már nem tudjuk megérteni és igazolni sem, hogy egyes népek ezt tűrik."

Nos, ez a megnyilatkozás önmagáért beszél, aligha kíván kommentárt.

De mégis. Ha eltekintünk a szavakban megnyilvánuló nyers brutalitástól és a fröcskölő gyűlölettől, az ember alig tud szabadulni attól az érzéstől, hogy mind ez csak ravasz cselofogás. Az az állítás ugyanis, hogy "az emberiség minden katasztrófáját a bolondok, a frusztrált és deviáns személyek idézték elő," akik céljaik eléréséhez "hasonló bolondokat találnak", vagy "megvesztegetnek egyes nyomorultakat", szóról-szóra stimmel, csak éppen a címzéssel van a baj.

"A lányomnak mondom, hogy a menyem is értsen belőle" esetével állnánk szemben?

Az ember szinte hajlandó lenne megesküdni rá, hogy igen, bizonyára erre megy ki a játék, de én azért kétkem. Sokkal valószínűbb, hogy inkább a "bagoly mondja verébnek" esete forog fenn. Beleértve a zárómondatot is: "nem tudjuk megérteni és igazolni sem, hogy egyes népek ezt tűrik".

Az önmagát beteljesítő jóslat

A társadalomlélektan egyik jól ismert jelensége az önmagát beteljesítő jóslat. Ez a jelenség azon a viselkedési szabályszerűségegen alapszik, hogy egy helyzet meghatározása - függetlenül annak helytállóságától - segít a meghatározás valóra váltásában. Megfigyelések és kísérletek sokasága igazolja, hogy azok a diákok, akiket tanáraik (vaktában) okosnak nyilvánítanak, vagy a szülők csodagyerekeknek tartanak, csakugyan szorgalmasabbá válnak, okosabbnak bizonyulnak azután, mint azok a gyerekek, akiket leihelyeznek, ostobának tekintenek, a címkézésnek megfelelően fognak viselkedni. Az előzetes feltevés utóbb valóssá válik. Ilyen vonatkozásban a szavaknak rendkívül nagy jelentőségük van. Azok a nők, akikről azt mondják, hogy gyönyörűek, ettől szinte kivirulnak és megszépülnek, míg azok, akiket csúnyának tartanak, és ezt szemükbe is mondják, elhanyagolják magukat, nőiességük elhervad.

Ne fessd az ördögöt a falra, mert megjelenik - tartja a közmondás. Ki hinné, hogy ennek a felismerésnek komoly valóság alapja van. A vesztély megidézése az első lépés annak megvalósulása felé. Amikor a szerbek tíz évvel ezelőtt a nagy kelet-európai tár-

sadalmi átalakulások idején rendszerváltás helyett a szocialista-nacoinalista vonalra szavaztak, a politikusok azzal a beszéddel gyújtották lángra a tömegeket és állították maguk mellé, hogy a szerbeknek össze kell tartaniuk, mert a világ összeesküdött ellenük. Éjt nappá téve sorolták, fodrozták, ki mindenki esküdött ellensége a szerbeknek, míg nem xenofóbiássá (idegengyűlölökké) nem váltak.

Ez a romantikus hazugság olyan mélyen átítatta a szerbek lelkét, hogy a későbbiek során kizárólag ez a helyzet-meghatározás vált viselkedésük és politikai stratégiájuk alapjává. Ennek az idegengyűlöletnek az eredményeként csakugyan szembekerültek a világgal. A jóslat beteljesült. A téves helyzet-meghatározás olyan viselkedést váltott ki, amely elkerülhetetlenné tette a más népekkel való konfrontálódást. És ez az ellenséges érzület a legfőbb akadálya ma is a kijózanodásnak. Tartani lehet attól, hogy amíg a szerbeknek ez a téves helyzetmegítélése meg nem változik, addig viselkedési politikájuk sem változik meg. A hamis érzület tükrében minden igazság hatástalanává válik. Sokan, tévesen azt hitték, hogy a bombázás azonnal befolyással lesz a szerbek tudatára és érzületére, holott csak abban erősítette meg őket, amit tévesen előfeltételeztek, nevezetesen, hogy a világ összeesküdött ellenük. És egyre nehezebb meggyőzni őket ennek az ellenkezőjéről.

Következő számunkban:

Farkasok és bárányok

Új könyv

Hódi Sándor *Jugoszlávia bombázása - Lélektani és politikai reflexiók* címmel megjelentette háborús naplóját, melyet 1999. március 23. és június 11. között írt. A fenti szöveg részlet a könyvből.

- A körülményekből adódóan a könyv a szerző által közvetlenül tapasztalt és átéli, hogy ne mondjuk: megszenvedett gondolatokat tartalmazza, amelyek a háborús események szörnyű forgatagában érlelődve fogalmazódtak meg és kerültek papírra, dacolva mindegy azzal az elnyomó totalitárius hatalommal, amely a hadiállapotról vonatkozó rigorózus rendelkezéseivel száműzött minden gondolatot ebből az elítélt társadalomból.

A háborús napló ilyenformán részben egy tanú első vallomása és tudósítása a bombázott országból, amely ugyanakkor egy közéleti kérdések iránti érdeklődő pszichológus és társadalomkutató helyzetértékelése is azokról az emberekről, viszonyokról és jelenségekről, amelyek a bombák árnyékában levő személyes életvilágot meghatározták. A felvetett témák jellegükből fakadóan sajnos többnyire még mindig a tabuk közé tartoznak, annak ellenére, hogy rendkívüli elevenséggel időszerűek. - írja Hódi Sándor a könyv előszavában.

Augusztus 6-án, péntek este 7 órakor a kikindai Ifjúsági Otthonban, a könyvbe-mutatón jelen lesz a szerző, Hódi Sándor és a kiadó, a Logos nyomda igazgatója, Utasi Jenő atya.